

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Байдік О.С.

аспірант,

*Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди*

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ (ПЕРША ПОЛОВИНА XX СТОЛІТТЯ)

В умовах відродження національно-культурних традицій, побудови демократичного суспільства, здійснення реформ, інтеграції України в міжнародне економічне, інформаційний, культурний і освітній простір, актуальною стає проблема формування високо духовної, інтелектуально розвиненої і, насамперед, здорової особистості. Особливої уваги вимагає здоров'я підростаючого покоління, оскільки саме молодь, ступінь її готовності до майбутнього життя визначає можливість реалізації масштабних державних завдань. І тільки здорова дитина в змозі успішно вчитися і в майбутньому реалізувати свої потенційні можливості.

Вивчення історико-педагогічної літератури дозволяє говорити про те, що проблема збереження здоров'я була актуальною для людства на всіх етапах його розвитку [3].

Загальнонотеретичні питання здоров'я, збереження здоров'я, його компонентів, факторів впливу вивчалися і знайшли своє відображення в публікаціях Т. Бойченко, А. Дубогай, С. Закопайло, В. Климової, і інших [1; 3; 5].

У перші роки Радянської влади ставлення до проблеми зміцнення і збереження здоров'я учнів молодших класів істотно змінилося. Якщо в дореволюційний період провідними принципами, на яких ґрунтувалася науково-педагогічна думка, були принципи гуманізму, народності, культуровідповідності, то в 20-30 рр. чітко визначився суспільно-політичний характер виховання, підпорядкованість фізичного виховання комуністичної ідеології: всі громадяни країни виховувалися як «всебічно розвинені будівники комунізму з високими культурними запитами і моральними якостями» [5, с. 55].

Необхідно звернути увагу на те, що введення в школах України військово-фізичного виховання учнів молодших класів зустріло опір з боку старого учительства, яке виступило проти військової спрямованості фізичного виховання. Важкі позбавлення, перенесені населенням країни за роки двох воєн, – Першої світової та громадянської, – негативно позначилися на здоров'ї дітей. Багато вчителів, що викладали до революції в середніх школах гімнастику, прагнули перенести старі методи, які визначали розташування самих вчителів до тієї чи іншої гімнастичної системи, в радянську школу. Все це викликало негативне ставлення з боку нової влади і прийняття низки кардинальних заходів.

У той же час, незважаючи на всю радикальність роботи з фізичного виховання населення в перші післяреволюційні роки, комуністичні ідеологи розуміли і підтримували ідею про необхідність виховання збереження здоров'я в учнів молодших класів, хоча і виключно з метою виховання творця-громадянина комуністичного суспільства.

Заслуговує на увагу, на наш погляд, і той факт, що створені в ці роки організації Всеобучу, що проводили загальне військове навчання населення, досить правильно врахували історично сформований досвід, який показав, що для успішного збереження здоров'я учнів молодших класу справі необхідна фізична підготовка. Тому прагнули використовувати всі засоби, які максимально сприяли зміцненню здоров'я і фізичному розвитку.

У 1920 р. на III з'їзді РКСМ в постанові про фізичне виховання учнів молодших класів були визначені основні завдання радянської системи фізичного виховання: а) підготовка учнів молодших класів до трудової діяльності; б) підготовка до збройного захисту соціалістичної вітчизни.

У 1921 р. був прийнятий Декрет «Про охорону здоров'я дітей і підлітків», в якому вказувалося на необхідність широкого використання фізичної культури для оздоровлення і фізичного виховання дітей.

Слід зазначити, що ці завдання будуть основними аж до закінчення Великої вітчизняної війни, тобто до середини 40-х рр. XX століття, і саме в цьому ключі в наступні 25 років буде розвиватися вітчизняна наукова думка в галузі зміцнення здоров'я та фізичного виховання школярів [4, с. 19].

Центром розвитку науки про фізичне виховання і спорт в перші роки Радянської влади став заснований при Головній військовій школі фізичної освіти (1918 г.) науковий відділ, очолюваний професором В. Горіневським. Колектив, керований авторитетним вченим, пройшов дореволюційну науково-педагогічну школу і займався узагальненням передового досвіду і дослідженнями в галузі педагогічних основ фізичного виховання. Вчений був переконаний, що фундаментальним принципом радянської школи має бути єдність оздоровчих, виховних та освітніх завдань фізичної культури. У числі її пріоритетних завдань він бачив оздоровлення та фізичний розвиток, а фізичну культуру вважав потужним засобом оздоровлення. Гімнастика, спорт, особиста і суспільна гігієна, загартовування повинні стати основою радянської системи фізичного виховання.

Творчою ініціативою, прагненням всіляко використовувати всі засоби фізичної культури і спорту для оздоровлення народу відрізнялася діяльність народного комісара охорони здоров'я Н. Семашко. Особливу увагу він приділяв розвитку науково-методичних основ радянської системи фізичного виховання.

Серйозні дебати в науковому середовищі в цей період проводилися з проблеми підбору засобів фізичного виховання. «Гігієністи» виступали проти використання в процесі фізичного виховання і взагалі розвитку в країні таких видів спорту, як футбол, бокс, підняття важких речей, спортивна гімнастика. Педологи стверджували, що дітей та молодь – вихідців з робочих родин – не можна допускати до спортивних тренувань та участі в змаганнях через несприятливої спадковості. Під прапором «революційного новаторства» виступали прихильники пролетарської фізкультури, які закликали до відмови від усього, що було створено в галузі фізичної культури до революції.

Пролеткультивці заперечували спорт взагалі як пережиток буржуазного ладу і рекомендували використовувати «трудову гімнастику», ліквідувати гімнастичні зали і замінити снаряди різними приладами, щоб молодь могла тренуватися в «трудових рухах».

Полеміка в наукових колах, незважаючи на весь позитив, значно гальмувала розвиток системи фізичного виховання, що послужило поштовхом до прийняття в 1925 р. Постанови РКП (б), в якому була представлена програма розвитку фізкультурного руху. У документі йшлося, що фізичну культуру необхідно розглядати не тільки з точки зору фізичного виховання та оздоровлення і як одну із сторін культурної, але і як один з методів виховання мас. Розкривалося педагогічне спрямування фізичної культури, вказувалося на необхідність органічного зв'язку фізичних вправ з гігієною та використання в оздоровчих цілях сил природи.

У 30-і рр. у спрямованості наукових досліджень та методичної роботи вчених відбулися істотні зміни. У країні, на тлі зростання популярності фізичної культури серед усіх верств населення, постійного збільшення числа займався фізичною культурою, нарізла необхідність створення єдиної методичної основи системи фізичного виховання, що, на думку її розробників, не тільки впорядкує роботу, але і сприятиме підвищенню рівня фізичної підготовленості населення [3, с. 87].

Наприкінці 20-30-х рр. відзначається активізація науково-методичної діяльності з питань оздоровлення та методики фізичного виховання школярів, а саме робіт по дослідженню впливу фізичної культури на організм людини, «індивідуальної гімнастики», коректує гімнастики для школярів, методики ігрової діяльності, катання і ковзанах та лижах, зимових ігор для дітей.

Дані положення були закріплені в Постанові ЦК ВКП (б) 1948 р., що з одного боку послужило стимулом для посилення інтересу всіх верств населення до фізичної культури і спорту як засобу оздоровлення, фізичного розвитку та проведення здорового дозвілля, а з іншого – був узятий чіткий курс на «спортизації» всіх сфер фізичної культури, що вивело на перший план у процесі виховання молодого покоління заняття спортом, залишивши в тіні інші засоби оздоровлення і компоненти здорового способу життя.

У перші повоєнні роки першочерговим завданням було перетворення діючої системи фізичного виховання відповідно до умов мирного часу. Були поставлені завдання:

- значно збільшити число займаються фізичною культурою і спортом;
- ввести фізичне виховання в школах як самостійний предмет і відновити в штат шкіл посаду вчителя фізичної культури [2, с. 11].

Список використаних джерел:

1. Бойченко Т. Є. Формування в учнів середньої школі знань про здоров'я людини: автореф. дис. на здобуття наук. ступенів канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «теорія та історія педагогіки» / Т. Є. Бойченко. – К., 1994. – 40 с.
2. Бондар А. С. Теорія і практика фізичним виховання гімназистів на Слобожанщині у другій половині XIX – на початку XX століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступенів канд. наук з фіз. у їх. і спорту: спец. 24.00.02 «фізичним культура, фізичним виховання різних груп населення» / Анастасія Сергіївна Бондар; Львів. держ. ун-т фіз. культури. – Л., 2006. – 20 с.
3. Дубогай А. Д. Психолого-педагогічні основи формування здорового способу життя школярів молодших класів: дис. д-ра пед. наук: 13.00.01 / А. Д. Дубогай. – К., 1991. – 374 с.

4. Єрмакова Т. С. Проблема формирования здорового способа життя старшокласників у вітчизняній педагогіці (друга половина XX століття): автореф. дис. на здобуття наук. ступенів канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Тетяна Сергіївна Єрмакова; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. – Х., 2010. – 20 с.

5. Закопайло С. А. Педагогічні основи виховання в юнаків 10-11 класів цінностей здорового способу життя: автореф. Дис. на здобуття наук. ступенів канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / С. А. Закопайло. – 24 с.

Бірюк Д.О.

аспірант,

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ЯК СУБ'ЄКТА ОСВІТНЬОЇ І ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕДАГОГІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Нові стратегічні орієнтири в розвитку соціокультурної сфери українського суспільства зумовлюють зміну вимог до системи освіти. У динамічному світі професія педагога залишається стабільною, хоча її зміст, умови праці, якісний і кількісний склад змінюються. Педагог виступає як індивідуальний суб'єкт педагогічної діяльності і в той же час являє собою суб'єкт соціуму, будучи носієм суспільних значимих знань і цінностей.

Важливі проблеми й теоретико-методологічні аспекти розвитку вищої педагогічної освіти в Україні зломі XX–XXI століть опрацьовані в ґрунтовних дослідженнях В. Андрущенко, В. Кременя, Л. Коваль, В. Лугового, В. Лутая, В. Сагарди та працях багатьох інших дослідників педагогічної галузі, де розкривається сутність та важливі структурні елементи університетської педагогічної освіти новітнього часу, визначні стратегічні напрями її модернізації на сучасному етапі. Аналіз багатьох педагогічних ситуацій в реальних умовах навчально-виховного процесу сучасного педагогічного університету засвідчує, що з усієї безлічі елементів, складових навчально-виховного процесу достатньо невелика їх кількість визначає поведінку системи в цілому і характеризує власне системні властивості [6]. Таким чином, актуальність проблеми визначається необхідністю реалізації потенційних можливостей педагогічних колективів університетів, закладених в процедурі управління і організації навчального процесу в педагогічному навчальному закладі.

Дослідники проблеми реалізації освітнього процесу в педагогічних навчальних закладах також зазначають наявність суперечностей між: неповною визначеністю конкретних вимог, що стосується підготовки майбутніх фахівців у нормативних документах і реальною потребою у висококваліфікованих кадрах, що є компетентними в певній галузі та необхідністю розробки чітких орієнтирів організації навчання у вищих педагогічних навчальних закладах.

На сучасному етапі реалізації освітнього менеджменту в педагогічних закладах, який супроводжується значними змінами й відходом від